

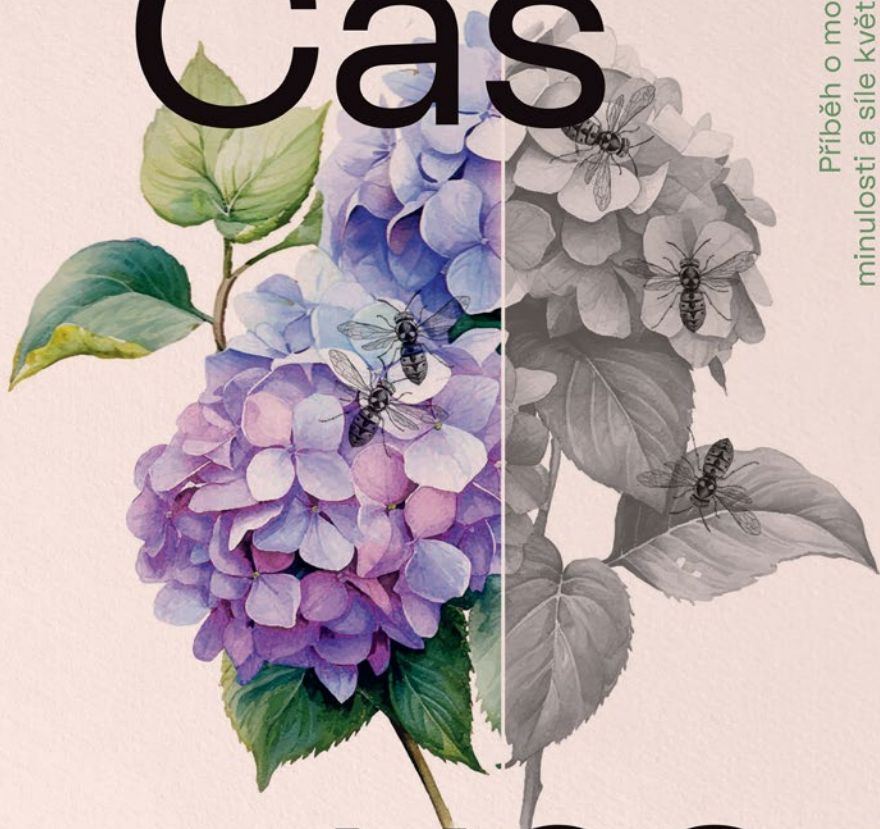
Alena
Mornštajnová

Čas

Příběh o moci
minulosti a síle květín

Vos

román
Host



moc

minulosti

síla

květin



Host

Čas
vos

Alena
Mornštajnová

Brno 2025

© Alena Mornštajnová, 2025

Cover pictures from open sources

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2025

(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-2693-2 (PDF)

ISBN 978-80-275-2694-9 (ePUB)

ISBN 978-80-275-2695-6 (MobiPocket)

„A nepřijde-li trest hned vzápětí,
musíš si vinu odžít životem.“

Jan Skácel, Smuténka

Prolog

Myslela jsem si, že znám přesný den, kdy ten, kdo řídí naše osudy, rozdělil můj život na to dobré předtím a to špatné potom. Podezírala jsem ho, že to udělal jen tak, bezdůvodně, z čistého rozmaru, protože mohl.

Vytrhl mě z bezpečného, bezstarostného a známého světa a přenesl mě do země nikoho a ničeho. Do krajiny pohyblivých písků a zrádných močálů, do země bez pevných okrajů, odkud je snadné přepadnout do prázdnoty.

Snažila jsem se v té prázdnotě najít pevný bod. Pátrala jsem po příčině, ptala se na důvody, ale nikdo mi neodpovídal.

A pak mi to máma řekla.

Pochopila jsem, že to nebyl jediný den a jediný skutek, co přeťalo mé kořeny. Změna se chystala dlouho, možná několik let a docela určitě mnoho měsíců. Nezpůsobila ji ale všemocná bytost ani rozmarný osud. Mohli za ni lidé. A na samém začátku toho všeho stál zatrpklý člověk, poznamenaný vlastní nedostatečností.

To kvůli zlobě, která se v něm nahromadila, přetekla do okolí a otrávila je, mě přesadili jako rostlinu z úrodné půdy do jalové země a já jsem už znovu nezačala kořenit.

Na dobrou půdu a zdravé kořeny hodně myslím, když pracuju na zahradě. Poslední dobou jsem propadla zahradničení a někdy mě napadá, jakou květinou bych asi byla, kdybych na svět nepřišla jako člověk, ale jako rostlina. Myslím, že bych byla hortenzie. Citlivá na půdu, s proměnlivou barvou květů, při správné péči bohatě kvetoucí a s malou dávkou jedu v těle.

Kapitola první

Ptáčník

Poprvé si Ptáčník všiml, že v domku po Vágnerce někdo bydlí, koncem ledna. Vracel se ze své obchůzky později než obvykle a v okně v přízemí se svítilo.

Neměl čas ani náladu nad tím přemýšlet. Byla mu zima a měl na sebe vztek, že si nevzal nepromokavé boty a teplejší bundu. Po těch letech, co chodil do lesa, by měl mít lepší odhad. Mohlo ho napadnout, že půda mimo cesty bude po roztátém sněhu promáčená a podrost mokrý.

Sešel ze své stálé trasy, aby se porozhlédl po hnízdech dravců. Klidně mohl ještě počkat, až zem trochu vyschne. Bude trvat týdny, než se stromy ve smíšeném lese olistí a zastíní výhled do vysokých korun.

Stejně nic nenašel, jen u paty starého buku narazil na třísky, které tam po sobě nechal strakapoud velký. Byly ještě světlé, pták určitě musel být někde poblíž. Zaposlouchal se, jestli nezaslechne pravidelný tlukot ostrého zobáku, ale neslyšel vůbec nic. Vytáhl z kapsy zápisník a obyčejnou tužku a poznamenal si čas a místo. Někdy v týdnu se sem vrátí a pokusí se strakapouda najít. Ale nechtěl se ještě vzdát. Chodil lesem, zastavoval se a očima hledal ve větvích stromů hnízdo káněte nebo jestřába, dokud necítil, jak mu chlad z nohou prosakuje do těla a stoupá k hrudníku.

Znovu viděl Vágnerčin dům až v březnu, protože z prochlazení se vyvinul zánět průdušek. Dost na něj trpěl, už jako kluk. Matka ho vždycky léčila vymačkáním cibulovou šťávou s medem a nutila ho pít vincentku. Nalévala mu ohřátou minerálku do sklenice z tlustého skla a stála u něj, dokud ji nevypil do dna. Slaná chuť, ze které se mu zvedal žaludek, mu vadila víc než dusivý kašel. Ale teď už matku neměl, tak si v lékárně koupil sirup.

Když se zbavil záchvatů kašle a mohl se konečně vrátit k výpravám do lesa, listnaté stromy se začínaly zelenat. Vyrazil brzy ráno a obešel svá stálá stanoviště. Pohyboval se pomalými, opatrnými kroky, občas se zastavil, zvedl dalekohled ke korunám stromů a pátral po hnízdech. Odolal pokušení pustit se do mokrého podrostu, zastavil se, zavřel oči a zaposlouchal se do ranní směsice ptačích hlasů, ale rozpoznal jen vysoký tón červenky a zvučný flétnový zpěv pěnice.

Chtěl vykročit směrem, odkud zvuk přicházel, ale náhle pocítil v těle nezvyklou tíži. Nemoc ho oslabila víc, než si myslel, a musí ještě zvládnout odpolední směnu v práci. Rozhodl se vynechat odbočku k jezírku a vydal se rovnou k městu. Když míjel Vágnerčín dům, uvědomil si, že je něco jinak. Vzpomněl si na světlo, které před časem zahlédl v okně, zvolnil a zadíval se na dům pozorněji, ale nemohl na nic přijít.

Dům byl pořád stejně šedý a vypadal opuštěně. Zdálo se, jako kdyby se od ostatních domů odtahoval a nechtěl s nimi mít nic společného. Nebo naopak, jako kdyby se úhledné vilky odtahovaly od něj a za souseďovu ošuntělost a zanedbanost se styděly. Za zdánlivou osamělost ale nejspíš mohly dráty vysokého napětí, které visely vysoko nad nezastavěnou prolukou mezi Vágnerčíným pozemkem a vedlejším domem s pečlivě zastřiženým živým plotem a táhly se dál přes pole k vesnici za řekou.

Za Vágnerčíným domkem stála už jen cedule se jménem města. Nepříliš využívaná silnice se za zatačkou ztrácela v průsvitných korunách jabloní, pak znovu vykoukla mezi poli a nakonec zmizela v lese. Ptáčník o něm mluvil jako o „svém“ lese, ale ve skutečnosti smíšený porost patřil městu a Ptáčník se děsil dne, kdy se v něm začne těžit dřevo. Představa hnízd padajících k zemi a ptáků vyděšených hlasitými zvuky motorových pil ho strašila ve snech. Les stárl, to Ptáčník věděl, jen doufal, že on sám bude stárnout rychleji a smrti svého lesa se nedožije.

Vágnerčin domek už dlouho nepatřil Inge Vágnerové. Po bývalé majitelce mu zůstalo jen jméno. V domě žila od narození, a přesto město její přítomnost dlouhé roky téměř nezaznamenalo. Byla jednou z nenápadných buněk těla malého města, patřila k němu, tvořila je a ničím nevyčnívala. Snad jen svou uzavřeností a posedlostí četbou chytrých knih.

Ale časem se molekuly v nenápadné buňce zvané Inge Vágnerová zvrhly a rozbujely se nežádoucím způsobem. Začala být divná. Město, které nevědělo o existenci obyčejné paní Vágnerové, se velice rychle štítivě odtáhlo od divné Vágnerky, která se potulovala po ulicích s nacpanými taškami a smrděla špínou.

Přestala si z účtu vybírat důchod. Zřejmě už ani nevěděla, že nějaký má. Ochomýkala se okolo popelnic a sebrala všechno, co se jí zalíbilo. Neplatila složenky. Nejspíš je odložila na hromadu nepotřebných papírů a zapomněla na ně. Živila se spadáním ovocem a tím, co našla v kontejnerech. Když jí plynaři přišli odpojit dlouho nezaplacený plyn, prodírali se domem mezi krabicemi a igelitkami plnými páchnoucího odpadu. Elektrina už byla dávno odstřižená, v domě bylo chladno a vlhko a Vágnerka zabalená do vlněné deky lhostejně seděla u okna. Četla si a na stolku zavaleném papíry stála v prázdné zavařovací sklenici napůl vypálená svíčka.

Plynaři si ten nechutný zážitek nenechali pro sebe. O smradlavé staré Vágnerce lehce šokovaně, ale pobaveně vyprávěli v hospodě. A protože se drby šíří rychle

a Brod je malé město, nakonec se donesly i k těm správným uším a do domu Inge Vágnerové se vydala sociální pracovnice.

Vágnerová ji poslala pryč. Nestála o pomoc, odmítla lékařské vyšetření, potřebovala jen klid na čtení. Když se ochladilo ještě víc, navlékla se do dalšího svetru a bundy a začala v kuchyňských kamnech pálit nashromážděné odpadky.

Sociálka se obrátila na jedinou příbuznou, kterou se jim podařilo vypátrat, Vágnerčinu sestru. Přijela a se sociální pracovníci vstoupily do domu. A v tu chvíli se Vágnerka zbláznila.

Z pusy se jí vyřinul proud vulgarit, které jistě nevyčetla z knih, strhala ze sebe oblečení, vyběhla před dům a nahá pobíhala po dvoře, dokud nepřijela sanitka. Zdravotníci vběhli do zahrady, odtrhli starou paní od zrezivělých vrat, o které se třela tělem, a hodili na ni bundu. Pak ji vtáhli do sanitky. Na obnažených nádrech, břiachu a stehnech jí ulpěly šupiny rzi, které seděla z plechu, a Ptáčnickovi se při té představě pokaždé vybavil narezlý hrudník samečka hýla obecného.

Ta vrata, uvědomil si teď, ta vrata už nejsou rezavá. Někdo z nich rez zbrousil a natřel je hnědou barvou.

Dům má nového majitele.

Byly to už roky, co Vágnerku odvezli do psychiatrické léčebny, protože se z neškodné buňky změnila v nádor, který je potřeba vyoperovat, aby město zůstalo zdravé. Tam všemi opuštěná a bez svých knih zanedlouho zemřela.

Páchnoucí dům dál chátral, zanedbaná zahrada zarůstala neproniknutelným křovím, v létě občas prokvetlým skomírající trvalkou, a do nashromážděných krámů se nastěhovali potkani. Sousedé se přemnožených hlodavců báli a tlačili na radní, aby s domem udělali pořádek, až město nakonec pod pohrůžkou žaloby přimělo Vágnerčinu sestru, která nemovitost zdědila, ať dům nechá na vlastní náklady vyklidit a zahradu vysekat.

Ale ani tak o dům se špatnou pověstí a se spoustou skrytých vad nikdo nestál. Až teď.

Ptáčník se rozhlédl, jestli někdo nejde, a popošel k natřeným vratům, aby nakoukl do dvora. V tu chvíli zpoza zatačky vyjela bílá dodávka. Na střeše měla upevněný kovový žebřík. Ptáčník změnil směr a zamířil do města. Zvuk příjíždějícího auta se blížil, a tak ustoupil víc k okraji cesty, aby nechal vůz projet, ale motor najednou utichl. Ptáčník se ohlédl. Dodávka zastavila před Vágnerčíným domem, vystoupili z ní muži v montérkách a otevírali vrata.

Ptáčník se díval, jak dodávka vjíždí do dvora, a potom znovu vykročil. Po pár vteřinách ale na Vágnerčín dům zapomněl. Zakručelo mu v žaludku a tok myšlenek namířil směrem k hrnci s gulášem, který na něj čekal v lednici.

Lidé ho nikdy nezajímali, tak proč by ho měli začít zajímat teď?

Kapitola druhá

Bára

Občas si říkám, že stěhování nebyl dobrý nápad. Říkám to v duchu jen sama sobě, protože nikdo jiný, koho by to zajímalo, tady není. Jsem sama. Pokud si vzpomínám, od toho dne jsem byla vždycky sama, i když jsem byla mezi lidmi.

Nevím, jestli si s domem dokážu poradit. Koupila jsem ho bezhlavě, mělo mě napadnout, že za nízkou cenou se skrývá past. Řemeslníci, kteří prohlížejí potrubí a odpady, strhávají staré podlahy a otloukají stěny až na cihly, mi radí, abych ten starý barák zbourala a postavila nový. I když se u toho smějí, vidím, že to myslí napůl vážně.

Co jsem zvládla, udělala jsem sama. Odsekala jsem dlaždice v koupelně a na záchodě, obrousila starý lak z parapetů, dveří a pár kusů starého nábytku po předchozích majitelích — křeslo, které bude potřebovat nově potáhnout, čtyři vysoké židle, vyřazený stůl a malé skříňky, asi noční stolky. Objevila jsem i lampičky bez stínítek, ale s tím si poradím, vyrobím stínítka z drátu a plátna není nic těžkého, na internetu je spousta návodů. Opravuju a vyrábím ráda. Při bližším pohledu je vidět, že práci neodvedl profesionál, ale to mi nevadí. Uklidňuji mě to. Soustředím se na natírání, sleduju, jak práce postupuje, a snažím se myslet jen na namíchání správné hustoty barvy a pravidelné tahy štětcem. Ale někdy se mi myšlenky přece jen začnou líhnout jedna za druhou a nezažene je ani práce.

Protože já jsem se do Brodu nepřistěhovala náhodou. Nepřijela jsem opravovat domy, natírat židle a ploty. Přijela jsem, abych dořešila to, co se stalo už před lety.

Pro město je ta záležitost uzavřená, nejspíš na ni dávno zapomnělo. Někteří lidé ji možná ani nezaznamenali nebo pro ně nebyla důležitá. Pro mě ukončená není. Abych ji uzavřela, musím si vybrat z několika řešení. Musím prozkoumat možnosti a promyslet si, co dál.

Ale ne teď hned, teď musím jít a natřít plot.

...

Tohle město bylo kdysi i mým městem. Neprošla jsem sice všechny ulice a neznala každého, kdo v nich bydlel, ale rozeznávala jsem jeho zvuky, vůně a barvy měnící se v rytmu ročních období. Nic z toho jsem si v té době neuvědomovala, nepřemýšlela jsem o dlažbě pod nohama, o javorech rostoucích v trávníku mezi chodníky a silnicí, o předzahrádkách, domech, vývěsních štítech obchodů ani o věži barokního kostela na kopci nad náměstím — to všechno byly jen kulisy mého bezpečného života.

Života plného snů dospívající holky o bezstarostné budoucnosti, snů, z nichž některé byly najednou uskutečnitelné, protože doba se právě změnila a lidé se dočkali toho, po čem většina z nich toužila a čeho se někteří báli. Po desetiletích příkazů, zákazů, plánů, schůzí, sjezdů a pětileté konečně přišla svoboda.

Doba se změnila, ale lidé zůstali stejní.

Řadový dům ve staré zástavbě, ve kterém naše rodina — máma, táta a já — tehdy žila, nebyl náš. Patřil tátovým rodičům, kteří bydleli v přízemí a my v prvním patře. Okna na severní straně vedla do klidné ulice a na jižní straně do dvora, odděleného od ostatních pozemků vysokou zídkou.

Z okna mého pokoje vypadaly čtvercové a obdélníkové dvorky jako správně sestavené dílky dětské skládačky. Na většině z nich místní skladovali dřevo, parkovali auta, stavěli kůlny nebo chovali králíky a slepice, ale náš dvorek děda proměnil v květinovou zahradu.

Své ženě na něm po dlouhém dohadování dovolil jediný užitkový záhon se zeleninou, ale kdykoli šel kolem, neopomenul do něj symbolicky kopnout nebo alespoň poznamenat cosi o ošklivosti, zablácených mrkvích a sedláctví — obzvlášť pokud byla poblíž babička, která jen zvedla oči k nebi a poznamenala něco jako: „Ale okurkový salát ti chutná, ne?“

Děda byl městský, jak říkala babička. Sama se narodila na vesnici a pocházela z menšího statku, z něhož jim v padesátých letech zůstal jen záhumenek a pár králíků. Babička vždycky tvrdila, že měla vlastně štěstí, že komunisti přinutili její rodinu vstoupit do družstva, protože jinak by jí rodiče nikdy nedovolili studovat a ona by celý život strávila ve stájích a na poli. A taky by nepotkala dědu, nevzala by si ho, nenarodil by se táta a nebyla bych ani já. Říkala, že je těm komunistům na konec vděčná.

Zabavené pozemky dostala babička po revoluci zpátky a obratem je prodala. I děda získal v restituci dům, v němž sice celý život bydlel, ale jen jako nájemník, nejprve s rodiči a pak se svou ženou a synem. Rodina směla obývat byt v prvním patře, který děda po svatbě jediného syna rozdělil příčkami na dva menší. Když mu dům po dlouhých tahanicích v devadesátých letech zase vrátili, s tátovou pomocí ho opravil a přestěhoval se s babičkou do přízemí, kde před revolucí bývala opravna obuvi a prodejna drobného galanterního zboží zvaná Švadlenka. Od té doby připadlo celé první patro nám, protože děda vyboural provizorní

stěny a zase spojil dva malé byty v jeden velký a já jsem konečně měla vlastní pokoj.

Děda na rozdíl od babičky komunistům vděčný nebyl, protože barák byl v hrozném stavu. „Takhle to dopadá, když všechno je všech — nikomu na ničem nezáleží,“ tvrdil. A tak všechny peníze, které babička dostala za vrácené pozemky, spolykala přestavba, nová střecha, rozvody a fasáda.

Děda si dost práce na domě uměl udělat sám, protože byl vyučený elektrikář. Původně chtěl studovat historii, ale na vysokou školu ho nevzali kvůli tomu baráku, který jim stejně sebrali, a taky kvůli tomu, že jeho rodiče nebyli proletáři, ale doktoři. Babička tvrdila, že si nemá co stěžovat, řemeslo má přece zlaté dno, žili si dobře, a kdyby byl tím profesorem, jak o tom pořád mele, tak dobře by se neměli, ostatně číst si ty svoje knihy může ve volném čase, kterého má teď, když je v důchodu, habaděj.

Což děda taky dělal. Když nebyl na zahradě, četl — hlavně o dějinách a zahradách a historii zahrad, a všem o tom vykládal a babi říkala, že je to k nevydržení. A pak se trochu dohadovali, ale bylo to takové přátelské, jako když jsou spolu dva lidé hodně dlouho, tak aby se nenu dili. Děda diskuzi většinou ukončil konstatováním, že babička je prostě selka a on městský člověk a ten rozdíl se nikdy nesmaže.

Moji rodiče se zahradních prací neúčastnili — což dědovi nevadilo, ve svém království rád vládl sám. A nijak zvlášť je nebavily ani řeči o přesazování, rozmnožování —

roślin samozřejmě — a hnojení, což děda asi nezaznamenal nebo zaznamenat nechtěl, poněvadž o zahradách, kytkách, přesazování a hnojení mluvil pořád.

Občas se podíleli na zalévání — to když babička s dědou vyrazili na dovolenou —, ale na zahradě pracovali neradi. Ne že by je to tolik zatěžovalo, ale protože bylo předem jasné, že tak složitou činnost nezvládnou a vděku se nedočkají, poněvadž správně a s láskou uměl zahradu zalévat jen děda.

Babička s dědou už byli v důchodu, žili si po svém a to, co děláme nebo neděláme my v prvním patře domu, nijak nekomentovali. Někdy jsme se potkali dvakrát denně, jindy jsme se neviděli celý týden, ale vždycky jsem věděla, že stačí sejít pár schodů, zazvonit a budu vítána.

Jako malá jsem do přízemí běhala s každým odřeným kolenem nebo loktem. Babička bývala zdravotní sestra, takže na rozdíl od maminky při pohledu na krev neomdlávala. Odřená kolena jsem mívala často, málokdy se staré strupy stačily sloupnout a už jsem si přivodila nové.

„Vypadáš jak dítě ulice,“ říkala babička, a já jsem tehdy nevěděla, co tím myslí.

Možná nebyla daleko od pravdy. Venku jsem trávila celá odpoledne a volné dny. Se svou nejlepší kamarádkou Olou a dětmi ze sousedství jsem prolézala zpustlé dvorky, na opuštěných pozemcích jsme si stavěli bunkry a prchali před nebezpečím — skutečným, zdánlivým i vymyšleným. V partě jsem patřila k nejmladším, ale

chtěla jsem u všeho být, všechno zažít, nenechat si ujít jediný zážitek. Běhala jsem, co mi síly stačily, přelézala drátěné ploty i zděné zídky, nakukovala do každého okna a platila za to škrábanci a odřeninami.

Byla jsem zvědavá, plná energie a chuti vyzkoušet cokoli nového. Byla jsem to opravdu já? Kam se všechno to nadšení podělo? Někde jsem četla, že buňky se v lidském těle obmění každých sedm let. Znamená to tedy, že se z nás co sedm let stane jiný člověk? Protože já docela určitě jiná jsem.

...

Když řemeslníci popadnou své brašny a odjedou, na konci města, kde stojí můj nový domov, se rozhostí ticho, teď na počátku jara narušované jen větrem a hlasy ptáků. Občas kolem projede auto nebo zdálky zazní hlas sousedů, ale rachot vlaků sem ze severního okraje města nedoléhá.

Lomoz kol uhánějících po kolejích a občasné houkání patřily ke zvukům mého dětství, protože za řadovými domy a zpustlými dvorky vedla železniční trať. Ve dne jsme projíždějící vlaky téměř nevnímali, ale nočním tichem se pravidelné ozvěny kol nadskakujících nad pražci nesly jako vzkazy z dalek, z nichž vlaky projížděly a znovu se v nich ztrácely. Občas jsme se na ně po škole chodili dívat. Usadili jsme se na trávě pod náspem, počítali vagony, mávali lidem za okénky, luštili nápisy a dohadovali se, kam vlaky míří.

A taky jsme někdy vytáhli z kapsy mince, pokládali je na kolejnice a potom čekali, až je vlak přejede, a sbírali jsme placky, ve které se změnily. Kterýsi z kluků, nevím už přesně kdo, pak vzal mince domů, vyvrtal do nich dírky a my jsme lesklé placky nosili zavěšené na šňůrce kolem krku jako znak příslušnosti k naší partě. Čím vyšší hodnotu mince měla, tím vyššího postavení člen dosáhl. Aby si poctu zasloužil, musel sám vylézt na vysoký násep, minci položit co nejvíc doprostřed kolejnice, aby ji vlak nesmetl, protože i to se občas stávalo, a pak si ji rozplácnutou zase najít.

Měla jsem být povýšena na padesátníkovou členku party, což při mém věku — mohla jsem tehdy chodit tak do čtvrté třídy — bylo velké vyznamenání. Vylézt na násep nebylo nic těžkého, trochu obtížnější ale bylo z něj slézt. A já jsem měla tu smůlu, že kolem procházel nějaký chlápek, možná kontroloval koleje nebo tam byl jen náhodou, nevím, a to právě v okamžiku, kdy jsem se po průjezdu vlaku sápla pro svůj rozjetý padesátník. Něco zahulákal a zamířil k nám.

„Zdrháme,“ křikl kdosi z party, když muže zahlédl, ale já už jsem měla minci nadosah a nehodlala jsem se jí vzdát.

„Báro, zdrhej!“ Olin hlas zněl vyděšeně, což u ní ovšem nebylo nic neobvyklého. Ola byla prostě taková slušná holka, a kdyby bylo na ní, rozhodně bychom nelítaly s kluky, ale seděly spořádaně na zahradě na dece a převlékaly panenky. Což samo sebou nebylo nic pro mě.

Hmátla jsem po rozjetém padesátníku, seskočila z náspu, ale tak nešikovně, že jsem v tom spěchu zakopla a rozbila si obě kolena. Honem jsem polkla slzy, vystrachala se na nohy a s plackou ve zpoceně dlani prchala do bezpečí městských dvorků. Krev mi stékala po holeních, ale bolest jsem necítila, jen pálení — bolest přišla až později, poté co jsem se schovala v jednom z našich bunkrů.

Když jsem přišla domů, krev už byla zaschlá. Zamířila jsem rovnou do přízemí.

„Zase?“ povzdechla si babička a já jsem jen pokrčila rameny. Posadila mě v kuchyni na židli, druhou si přitáhla blíž, sedla si na samý okraj a nasadila si brýle. Položila si mé zakrvácené nohy na klín, sklonila se a pozorně odřenininy zkoumala, jestli v nich neuvízla hlína nebo škvára. Zhluboka si povzdechla, narovнала se a rozvážně vykročila pro lékárníčku, kterou doplňovala, kdykoli bylo potřeba.

Se zaťatými zuby jsem ji pozorovala, jak mi rány pečlivě čistí a dezinfikuje, a tak trochu jsem ji podezírala, že si to přes veškeré vzdychání na rozdíl ode mě užívá. Snažila jsem se nefňukat, myslela jsem na minci, kterou jsem si vybojovala, a utěšovala se vědomím, že jen co odezní pálení dezinfekce, dostanu za svou statečnost něco dobrého — jablečný závin, sušenky z lineckého těsta nebo alespoň kus čokolády. Babička byla skvělá kuchařka, tak skvělá, až si děda stěžoval, že se mu přes rostoucí panděro špatně sklání nad záhony.

Obvykle mi babička odřeniny nepřevazovala, říkala, že na vzduchu se líp zahojí, ale tehdy mi obě kolena překryla bílou gázou a přelepila náplastí. A pak jsem se dočkala odměny za svou statečnost, ale už nevím, jestli to byl závin nebo mřížkový koláč – ten den se mi totiž do paměti vryl kvůli něčemu jinému.

Pamatuju si ho, protože se ozvalo letmé zaklepání a do kuchyně vešla maminka. A brečela.

Babička říkala, že maminka se nehodí do doby, do které se narodila. „Té tvojí mámě by slušelo devatenácté století, je taková citlivá a chodí s hlavou v oblacích.“

Možná si to myslela proto, že maminka nesnášela pohled na krev.

Možná tak usoudila z maminčiny záliby v operetách. Pouštěla si je k práci a i to byl jeden z důvodů, proč jsem byla šťastná, když jsem dostala vlastní pokoj a mohla za sebou kdykoli zavřít dveře.

Možná tím myslela, že se maminka ráda hezky oblékala a občas nosila i klobouky. Slušely jí, byla kloboukový typ a já jsem si ji uměla představit v dlouhých šatech, s pasem stáhnutým šněrovačkou a s elegantním kloboučkem, jak po tatínkově boku kráčí po promenádě.

Možná tím babička myslela maminčinu zálibu ve vyšívání, kterou nejenže nesdílela, ale přímo nesnášela. Prohlašovala ji za zbytečnou a nezdravou. Na vyšívání ubrousky a dečky pohlížela s pohrdáním, považovala je za nepraktické a maloměšťácké, čímž se ovšem

maminka nijak zvlášť netrápila, asi i proto, že jí to babička nikdy neřekla přímo do očí a brblala jen za jejími zády. Když jí maminka v dobré vůli nějaký svůj výtvar hrdě věnovala, babička vystavila dečku na stůl nebo skříňku, ale za dva dny ji strčila do šuplíku a už ji nikdy nevytáhla.

Nejspíš ale maminku posílala do devatenáctého století kvůli tomu, čemu říkala „přecitlivělost“. Podle babičky se maminka do rychlé doby aut, letadel, telefonů a televizí prostě nehodila, protože byla „křehká“.

„Kvůli mně sis oči kazit nemusela, Andulko, to opravdu ne,“ říkala obvykle, když vyšíváný dárek přebírala, a maminka bezelstně odpovídala: „Ale já vyšívám moc ráda, víš, že mě to uklidňuje.“

Uklidňuje. To bylo to slovo. Maminka ke svým děčkám utíkala před těžkostmi, které jí svět působil, a nepříjemné myšlenky přehlušovala hlasitými melodiemi ze Strausse či Offenbacha. Dobrá metoda, ale jak se ukázalo, ne vždy účinná.

Toho dne stála mezi dveřmi a po tvářích jí stékaly dvě černé stružky slz. Asi nečekala, že mě tam uvidí, protože se zarazila, zvedla ruku k obličeji, ale místo aby černé slzy utřela, rozmázla si je hřbetem ruky po tvářích.

„Já... jen...“ snažila se potlačit vzlyk a z pusy jí vyklouzl zvuk připomínající škytnutí. „Když on...“ A znovu se rozbrečela.

„Na,“ řekla babička, na porcelánový talířek mi přisoupla ještě jeden kousek moučníku, postrčila mě ze

židle a nasměrovala ke dveřím. „Běž si to sníst na zahradu, ať tady nenadrobíš. A vezmi jeden i dědovi.“

Nebyla jsem tak hloupá, abych nepochopila, že se mě chce zbavit, protože v kuchyni proběhne rozhovor, který není určený pro moje uši. Poslušně jsem vypochoďovala ven, a dokud jsem za sebou neslyšela klapnutí zavírajících se dveří, mířila jsem k východu na zahradu, kde děda obcházel své dokonale udržované květinové záhony a kontroloval, jestli mu mšice či jiná havěť nehrožují kvetoucí krásu.

„To ti posílá babička.“ Položila jsem talířek na lavičku a pádila zpátky ke kuchyni. Potichu jsem přitiskla ucho na dveře, ale moc jsem toho neslyšela.

„Že si to tak bereš... vždyť znáš lidi...“ a pak cosi o tom, že lidi jsou všelijací. Prostě jsem se toho moc nedozvěděla, ale vyděšená jsem byla pořádně, asi tak, jak by byla vyděšená každá malá holka, která vidí svou matku brečet, protože toho dne se v mém bezpečném světě objevila trhlina.

Odpoledne jsem strávila u babi a večer se doma zdálo všechno jako obvykle. A tak jako se zahojila moje rozbitá kolena, časem se zacelila i trhlina v mém domácím světě. Maminka si zase pouštěla své operety, někdy tak nahlas, že jsem je slyšela i přes zavřené dveře svého pokoje, a tatínek šel raději na fotbal za dědou do přízemí a všechno se zdálo v pořádku. Jenže po každé scelené trhlině zůstanou stehy a látka má sklon trhat se dál. Ale to jsem tehdy naštěstí nevěděla, a tak mi bylo dopřáno žít dalších pár let v blažené nevědomosti.

Kapitola třetí

Ptáčník

K pozorování ptáků ve volné přírodě není zapotřebí mnoha věcí. Dobré oblečení. Pevné boty. Vhod přijde bystrý sluch a ostrý zrak. Pomůže dalekohled, hodí se zápisník na poznámky. A pak ještě čas a trpělivost. Obojího měl Ptáčník dostatek, zvláště od té doby, co žil sám.

Dlouhé roky bydlel s matkou. Bylo to praktické, do jisté míry i pohodlné, a navíc neměl možnost to změnit, i když bylo nepříjemné, že se mu chlapi v hospodě pošklebovali. Nijak se tím netajili, muži své výhrady obvykle neskrývají, klidně je řeknou druhému přímo do obličeje, a tak se někdy stane, že jejich vlastní obličej dojde k úhoně. V Ptáčnickově případě ale nic takového

nehrozilo. Neměl v povaze s kýmkoli se prát nebo dohadovat.

„Bydlím s mámou,“ říkal, když si z něj utahovali. „No a co? Do ničeho mi nekecá, na rozdíl od tvojí staré,“ utrousil, když se do něj navážel Kaňák. Ten se sice rozpačitě zasmál a zadrmolil jednoslovnou nadávku, ale pak raději změnil téma a příště dal Ptáčníkovi pokoj. Nestál o to, aby mu někdo připomínal, jak si pro něj manželka přišla do hospody, když se tam jednou zapomněl.

Nebyla tak docela pravda, že matka Ptáčníkovi do ničeho nemluvila, spíš naopak, ale proč by to chlapům vykládal. Jasně že ho občas štvála, ale co s tím mohl dělat? Dům byl z poloviny její, jemu patřila jen čtvrtina, druhou čtvrtinu vlastnil bratr. Dědictví po otci, to jediné dobré, co po sobě zanechal. Ale i kdyby dům patřil celý Ptáčníkovi, na věci by to nic neměnilo.

Matka vařila, prala, uklízela a udržovala zahradu, což Ptáčníkovi vyhovovalo, ale taky z toho vyvozovala, že jí to dává právo syna komandovat, což se mu líbilo už mnohem méně. Jak ale matce přibývaly roky a ubývaly síly, role se pomalu měnily a nakonec se Ptáčník staral o ni. S vařením potíže neměl, vždycky vařil rád, skoro stejně jako rád jedl, zato s praním a úklidem to bylo horší a na zahradě dělal jen to nejnutnější. Matka ho zpočátku dirigovala a peskovala, podle toho poznal, že má ještě dost sil, a před jejím otravným „měl bys“ a „neměl bys“ se uchyloval do lesa, což ostatně dělal celý život. Ale pak už matčin zájem o dění a věci kolem ní upadal

a s jejím blížícím se odchodem na věčnost byly záležitosti jako utřený prach, naškrobené utěrky a bílé záclony na oknech zcela nepodstatné.

Překvapilo ho, jak byl dům najednou prázdný, když umřela. Jasně, byla to jeho máma, ale celý dosavadní život měl zároveň pocit, že ho její přítomnost dusí a omezuje. Poutala ho k sobě stížnostmi na svou osamělost, přivoláváním vzpomínek na minulost a vzdechy, že on je to jediné, co jí zbylo. Ne, nikdy neřekla „zůstaň tady se mnou“, ale taky mu nikdy neřekla, ať už se postaví na vlastní nohy jako jeho starší bratr a konečně se osamostatní.

Myslel si, že až matka jednou nebude, osvobodí ho to. Že pak roztáhne křídla a rozletí se do světa. Pozná města, země, světadíly, které znal jen z filmů. Ale nic z toho se nestalo. Nebyl vlaštovka ani žádný dravec, byl nelétavý pták. Obyčejný kur domácí.

Nějakou dobu se snažil udržovat dům i sám sebe v přijatelném stavu, ale po čase usoudil, že činnosti jako uklízení a praní ho netěší, a neviděl v nich žádný smysl. Věděl sice, že to nesmí nechat zajít tak daleko jako Vágnerka, která tou dobou ještě chodila po městě s igelitkami a páchla tak, že lidé přecházeli na protější chodník. Ale přesto pustl, na údržbu domku mu nezbývaly peníze a vlastně ho nebavilo opečovávat něco, co mu jen bralo čas a odvádělo ho od činností, které ho skutečně bavily, zajímaly a dávaly mu pocit uspokojení.

Pokud ho někdy napadlo, že ho lidé považují za podivína, jeho procházky lesem a po polích a nadšení

pro ptáky jim připadají směšné a nepřinášející nic užitečného, bylo mu to jedno. Když pozoroval ptáky usazené ve větvích stromů nebo letící po obloze, měl pocit, že přesně tohle jsou okamžiky, kvůli kterým stojí za to být na světě. Zažíval chvíle bezbřehého štěstí, klidu a svobody, jako kdyby ho pohled na ty drobné tvory, tak křehké a zranitelné, ale přesto odvážné a volné, dokázal odpoutat od země, přenést do větví stromů a pak mu také dovolil roztáhnout křídla a vznést se k nebi.

...

Ptáčník vyšel z lesa a zastavil se. Jaro měl rád, vonělo příslibem nového počátku. Zhluboka se nadechl, jako by chtěl nasát a vstřebat sílu, jíž slunečný den ze země vytahoval rostliny a probouzel stromy k životu.

Zvedl oči k obloze. V azurové modři zahlédl černou tečku. Kroužila v soustředných kruzích nad polem a pomalu se snášela níž a níž. Dravec. Přiložil k očím dalekohled a pohledem na dlouhá vějířovitě rozevřená křídla s tmavými konci se přesvědčil, že hádal správně — po kořisti pátralo káně lesní. Chvilí sledoval ladné oblouky a pak dráhu, po níž pták zmizel směrem k lesu. Očima přešel po obzoru, po obrážejících polích až k cestě, a vtom jeho pozornost upoutal pohyb na zahradě Vágnerčina domku. Chodil kolem něj téměř denně a po každé ho překvapilo, kolik práce už noví majitelé na pozemku zvládli.

Staré stromy a divoce rostoucí keře, které dříve zastíňovaly výhled, ze zahrady zmizely, a tak měl ze svého vyvýšeného stanoviště postavu přecházející po zahradě jako na dlani. Kvůli neforemnému pracovnímu oblečení bylo těžké rozpoznat, jestli je to muž, nebo žena. Zaostril dalekohled na správnou vzdálenost a díval se, jak žena, ano, už si byl docela jistý, že jde o ženu — boří rýč do země, opírá se do něj nohou a namáhavě obrací jeden vyrytý drn vedle druhého.

Žena se narovnala, asi aby si odpočinula, a najednou, jako kdyby v zádech vycítila Ptáčníkův pohled, se prudce otočila a zadívala se směrem k lesu, přímo k místu, kde stál. Ptáčník odtrhl dalekohled od očí a ucouvl za nejbližší keř. Připadal si hloupě a náhlý ústup mu na náladě nepřidal.

Proč utíká? Proč se schovává? Vždyť nedělá nic špatného, jen zahlédl něco nečekaného a na chvíli propadl zvědavosti. Vyšel ze svého úkrytu a zvolna se vydal k městu. Rychlým pohledem nenápadně zaletěl k domu. I pouhým okem si všiml rýče pohozeného na nedokončeném záhonu. Žena už na zahradě nebyla.

Sestoupil na cestu a začal šlapat do mírného kopce. Když míjel Vágnerčín dům, už dávno na nepříjemný okamžik zapomněl. Kráčel s pohledem upřeným dopředu, ponořený do vlastních myšlenek.

„Hej, vy!“

Zpomalil, rozhlédl se a pak se otočil směrem, odkud se ozval ženský hlas. Nebyl si jistý, jestli volá na něj, ale nikdo jiný na ulici nebyl. Za plotem Vágnerčina domu

stála žena. Podle Ptáčnickova odhadu jí mohlo být něco mezi čtyřiceti a padesáti. Jednou rukou se přidržovala plotu a ve druhé svírala mobil.

„Proč mě špehujete?“ křikla, pustila se plotu a kousek ustoupila, jako kdyby chtěla zmenšit vzdálenost mezi sebou a pootevřenými dveřmi za zády. Vysoko posazený hlas chvílemi přecházel do nepříjemně pisklavých tónů, které svými ostny bodaly Ptáčníka do uší. Na té ženské bylo pichlavé snad úplně všechno. Dlouhé paže vykukující z ohrnutých rukávů ošuntělé zelené bundy, kterou Ptáčník zdálky považoval za pracovní vatovaný kabát. Hubené nohy v plandavých tepláčkách. Špičatá brada, dlouhý úzký nos a oči, hlavně oči... I ze vzdálenosti těch pár metrů, které je od sebe dělily, viděl, jak je vztekle mhouří a chystá se vypustit z pusy další nesmysl.

Ptáčník se zastavil a znovu se rozhlédl, jestli žena mluví opravdu s ním.

„Viděla jsem vás. A dneska to nebylo poprvé! Potulujete se tady kolem a očumujete. Chcete mě okrást? Tady ale nic cenného není, tím si můžete být jistý.“

Proč to říká? Proč by něco takového dělal?

„Ještě jednou vás tady uvidím a zavolám policii!“ Žena zvedla mobil a mávla jím ve vzduchu, asi aby dokázala svou připravenost k činu.

Ptáčník nevěděl, co má dělat. Nejraději by se otočil a odešel, ale to by vypadalo jako přiznání viny. Potřeboval té ženě v příliš velkém kabátě vysvětlit, že ho vůbec nezajímá, prostě jen zná historii jejího domu a všiml si, jak moc se proměňuje.

Udělal dva kroky jejím směrem.

Žena o stejné dva kroky ustoupila a mírně se předklonila. Kdyby byla saň, asi by po něm šlehla plamenem, ale naštěstí to byla jen hubená ženská. „Oblízáte kolem s dalekohledem. Už párkrát jsem vás viděla, jak mě špehujete.“

Křičela a Ptáčník si všiml, že jí vztekem zrudl obličej a šlachy na krku se napnuly. Vídal to kdysi u matky, když se hádala s otcem. Vztek matce pomáhal překonat strach a dodával jí odvahu postavit se manželovi. A pak přišla rána a pláč.

Ptáčník pohnul rameny, jako kdyby ze sebe chtěl shodit kabát, ale vzpomínky se tak snadno setrást nedají. Odvrátil od rozzuřené ženy pohled a beze slova vykročil k domovu.

Kapitola čtvrtá

Bára

„Cos dělala v noci?“

Asi to měla být vtipná otázka, ale já na tyhle poznámky s náznakem dvojsmyslu moc nejsem. Snad to Romana nemyslí zle, možná ji opravdu zajímá, proč mám kruhy pod očima a vypadám unaveněji než obvykle. Pousměju se a trochu pokrčím rameny, aby to nevypadalo, že kolegyni přehlížím, ale neodpovím. Natáhnu se po hromádce knih, kterou položila na pult paní s hustými, nakrátko ostříhanými šedivými vlasy, a přisunu si ji blíž.

...

Na rozdíl od přísné budovy s dlouhými chodbami a obrovskými místnostmi s vysokými regály, v níž jsem pracovala v uplynulých letech, je místní knihovna malá a stísněná, ale daleko hřejivější. Pod klenutými stropy měšťanského domu, kam ji kdysi umístili prvo-republikoví radní, přečkala válku, pak komunisty a po revoluci v osmdesátém devátém i privatizaci. Když stoupám po schodech do prvního patra, do oddělení pro dospělé čtenáře, představuju si, jak knihovnice ve složitých okamžicích dvacátého století třídily knihy a ty momentálně nevhodné či zakázané nastrkaly do beden a uklidily do skladu. Nevím, jaký byl jejich další osud. Shořely v kotli, jehož hukot jsem ještě i já slýchala v zimních měsících, když jsem si chodila půjčovat knihy z polic dětského oddělení? Přežily válku a potom vládu lidu, nebo skončily v ruce nějakého Haňti?

Knihovnu pro dospělé oddělují od menšího dětského oddělení průhledné dveře. Jsou stále otevřené a zavírají se, až když poslední návštěvník odejde, stropní světla zhasnou a knihy osamějí.

Vždycky jsem měla ráda vůni papíru a poklidný tok času v knihovnách. Líbilo se mi, jak lidé přecházejí od police k polici, občas vytáhnou knihu, jejíž hřbet je zaujal názvem, jménem autora nebo možná jen typem písma — nevím a vlastně na tom ani nezáleží —, prohlédnou si obálku, namátkou svazek otevřou a proletí pár stránek. Někdy je kniha zklame, nenajdou v ní to, co v řádcích hledají, a vrátí ji na polici. Někdy se začtou,

po chvíli knihu zaklapnou, strčí ji do podpaží a dál se loudají mezi regály a pátrají po dalším úlovku.

Mě do knihovny poprvé přivedl dědeček. Nechal mě stát u polic s dětskými knihami a sám se ztratil v uličkách oddělení pro dospělé. Vrátil se se svazkem, který si nechal objednat odkudsi z větší knihovny, a očividně se nemohl dočkat, až se do něj doma ponoří a začne si dělat výpisky, jak měl ve zvyku. Našel mě stát na stejném místě, kde mě nechal, s hromadou asi patnácti knih vyskládaných u nohou.

A pak se odehrála bitva, protože jsem se odmítala kteréhokoli z vybraných titulů vzdát, bojovala jsem za ně se slzami v očích a na kompromis šesti vypůjčených knih jsem přistoupila až tehdy, když mi dědeček slíbil, že mě do knihovny přihlásí a já si budu moct chodit půjčovat další knížky, kdykoli se mi zlíbí.

V ten den jsem se s knihovnamí zasnoubila a za pár let jsem se za ně provdala, což dokládá můj vysokoškolský knihovnický diplom a hromádka výplatních lístků s částkou svědčící o neutuchající lásce, protože bez lásky se tahle práce dělat nedá.

...

Krátkovlasé čtenářce stříbrné vlasy sluší. Má elegantní tvar hlavy a krásné velké oči. Vezme si knihy, poděkuje a usměje se na mě.

Vyzařuje z ní spokojenost a sebevědomí. Krátký stříbrný účes hodně prozrazuje. Nosí ho ženy, které jsou si

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Čas vos.

Pokud se Vám ukázka líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.